

**SVI PUTEVI VODE U MEKKU
I SVE NADE ZA JEDINSTVO RIJEČI UMMETA
IZVIRU U MEKKI**

Na pitanje šta je danas najprječe Ummetu islama, sigurno bi svaki musliman na svijetu odgovorio: - Najprječa je riječ *tawhīda* (riječ Božje jednoće) i *tawhīd* riječi (jedinstvo riječi) Ummeta u svijetu.

Muslimani su, kao nijedna monoteistička zajednica, čuvali i sačuvali princip *tawhīda* u vjeri kroz stoljeća burne povijesti, naročitu u zadnja dva stoljeća u kojima se u svijetu pojavio snažan modernistički pokret ateizma – bezbožništva.

Međutim, ta dosljednost u *tawhīdu* muslimana u vjeri nije adekvatno primijenjena u pogledu *tawhīda* njihove riječi, tj., jedinstva njihovog usaglašenog i uspješnog praktičnog djelovanja u modernoj povijesti kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini.

Umjesto gradnje mostova povjerenja među sobom, muslimani su uglavnom gradili mostove poslušnosti prema drugom, često na račun jedni-drugih po principu da bi jedan preživio, drugi mora biti žrtvovan u interesu moćnoga, koji diktira ponašanje ovom prvom. Muslimani su potrošili mnogo energije u religijskom dijalogu sa drugima, posebno na Zapadu, očekujući da će se njihova iskrena namjera za suživot i toleranciju adekvatno vrednovati.

Vremenom se pokazalo da to nije baš tako. Ta spoznaja najjasnije se očituje na primjeru odnosa prema genocidu u Gazi, gdje život palestinskog muslimana nema jednaku vrijednost sa njegovim susjedima. Dakako, taj odnos naspram Gaze ne bi bio takav da muslimani, kojih u svijetu ima oko dvije milijarde, imaju efikasno *tawhīd* – jedinstvo riječi i djela na globalnoj sceni.

Sa velikim zadovoljstvom mogu kazati da muslimani u posljednje vrijeme počinju ozbiljno uviđati koliko je štetna nejedinstvenost njihovih riječi i djela. Počinju, dakle, shvaćati koliko je važna njihova jedinstvena i zajednička riječi na globalnoj sceni u duhu „riječi *tawhīda*“, gdje im se sugerira da su oni „Jedan Ummet“, „Jedna Sudbina“ i „Jedna i Jedinstvena Zajednica“, koja ima ulogu posrednika u svijetu.

A gdje drugo već u Mekki, gdje im je Qibla, Muslimanska svjetska liga – Rabita okupila je po drugi puta u Ramazanu svjetsku muslimansku ulemu s jednim ciljem, a to da na temelju „riječi *tawhīda*“, polože zavjet na „*tawhīd* riječi“ protiv podjela i međusobnih sukoba radi uskih mezhebskih i političkih interesa.

Bio sam počašćen pozivom od Šejkha Muhammeda Abdulkerima al-Isaa da u Mekki ovoga Ramazana 1446. tj. 6-7. marta 2025. god prisustvujem drugom sazivu konferencije pod naslovom „Izgradnja mostova između islamskih škola – put do efikasnog islamskog ujedinjenja“.

Moje zadovoljstvo je uvećano povjerenjem od Šejkha al-Isaa da na konferenciji moderiram prvu sesiju o temi: „Razumijevanje različitosti i kultura jedinstva“. Nakon otvaranja konferencije, koje je zakazano u 11.00 sati navečer, ta prva sesija je trebala biti održana u 1.30 – 2.30 poslije pola noći. No, potrošeno je previše vremena do sehura, pa je prva sesija odgođena za sutradan u 14.00 sati.

Na otvaranju govorili su domaćin Šeikh al-Isaa, gost Sheikh Abdullah bin Bayya, predsjednik „Foruma za mir“ iz Abu Dabija, dr. Hamid Šahriyar, generalni sekretar „Svjetske akademije za zbližavanje među islamskim školama“ iz Teherana i drugi.

Iako je bilo vrijeme poslije pola noći, nisam osjećao umor od puta niti sam zadrijemao. Uživao sam u porukama za jedinstvo Ummeta i odgovornost uleme da radi na tom putu savjesno i odgovorno. Znam da su to bile lijepe riječi, koje treba pretvoriti u lijepu praksu, što nije uvijek slučaj. Pa ipak, lijepo je makar čuti lijep govor, jer uvijek u povijesti je „na početku bila riječ iza koje je slijedila akcija, kao što će i na kraju biti riječ, iza koje će slijedi obračun pred Allahom Svevišnjim“.

Nakon toga slijedio je sehur, a nakon sehura sabah-namaz u Haremu Mekke. Na spavanje se ide malo prije izlaska sunca i spava se do podne-namaza. Da, tako je. Ovdje u Mekki noć se pretvara u radni dan, a dan se pretvara u noć za odmor u postu.

Naravno, sve savršeno funkcioniра. Svako zna svoje mjesto. Hodočasnici obavljaju Umru u savršenoj harmoniji. Zaista, ta smirenost i skrušenost ljudi dok tavafe oko Kabe je uvijek impresivna, ali čini mi se u vrijeme Ramazana taj duh vjere, koji se očituje na licima ljudi je nešto što dodatno oduševljava.

Rečeno mi je da oko tri milijuna ljudi klanja teraviju-namaz u Haremi Mekke. Bio sam i ranije u vrijeme Ramazana u Mekki, ali ovoga puta, vjerovatno i pod utiskom konferencije o jedinstvu Ummeta, osjećao sam neko posebno zadovoljstvo ispunjeno nadom da moj Ummet konačno kreće putem ka uspjehu na Ovome i spasu na Drugome svijetu.

Mnogo sam razmišljao o ovoj, rekao bih, povijesnoj konferenciji u Mekki baš u ovim povijesnim okolnostima u svijetu, kada se mnogo više priča o ratu nego o miru, kada nema karizmatičnih svjetskih lidera kojima se može vjerovati, kada nema pouzdanih posrednika u rješavanju mnogih verbalnih i oružanih konflikata.

Naravno, Gaza je prva u mojim mislima, ali i Ukrajina. Prvi slučaj je pitanje mog Ummeta, a drugi je pitanje mog europskog kontinenta.

Možda ste pogodili. U tom mom razmišljanju upalila se svjetlica na kraju tunela. Vidim Rabitu kako hrabro i mudro preuzima ulogu posrednika na temelju kur'anske upute da su muslimani Ummet Sredine („Ummatan Wasaṭan“) između krajnosti ili konflikata, a to znači da imaju ulogu svjedoka (*ṣuḥadā*) i posrednika (*wusaṭā*) u rješavanju nesporazuma između krajnosti, odnosno konflikata.

Nije li, dakle, došlo vrijeme da muslimani pojam *wasatiyya* shvate kao imperativ za njihovo posredništvo u rješavanju konflikata između sebe samih, ali i između drugih, umjesto da se kroz govor o *wasatiyyi* očekuje od njih izvjesna umjerenost i podobnost na Zapadu!?

Da, to zadovoljstvo koje sam doživio u Mekki ovih dana htio sam podijeliti s vama, a to je da Kraljevina Saudijska Arabija pod efikasnom palicom prestolonasljednika princa Muhammeda bin Selmana bin Abdulaziza Al Sauda, uvjeren sam svjesno, preuzima ulogu posrednika u rješavanju konflikata kako unutar-muslimanskih tako i izvan-muslimansko-globalnih. To je pravi smisao *wasatiyye* – posredništva, koje Kur'an zagovara, gdje baš danas dok ovo pišam princ Muhammed bin Selman na svom prijestolju prima predsjednika Ukrajine Volodymyra Zelenskog, kojemu treba pomoć u rješavanju nesporazuma sa Donaldom Trumpom, ali i sa Vladimirom Putinom.

Možda je neskromno, ali moram reći da sam oduvijek sanjao da doživim da Mekka bude stvarni orijentir muslimanima u vremenu i prostoru, gdje je Qibla, gdje se rodio najbolji insan od svih insana, gdje je potekla Objava da ugasi žeđ duše, gdje izvire Zemzem da ugasi žeđ tijela, gdje se lica i srca milijuni ljudi okreću pet puta na dan da održe vezu sa nebom.

Ovaj Ramazan ću pamtiti i po tome što se iznova javlja briga o Bosni u Saudijskoj Kraljevini. To sam doživio u emisiji najgledanijeg ramazanskog programa „Al-Liwan“, kojeg vodi jedan on najvršnjih saudijskih novinara Abdullah al-Midayfar.

U dvosatnom razgovoru o Bosni sa Abdullahom osjetio sam onu istu ljubav i brigu kod braće Saudijske, koju pamtim iz vremena teških iskušenja za naš narod i državu.

Zar treba reći da sam se iznova uvjerio da je Kraljevina Saudijska Arabija naš iskreni brat i prijatelj. To mi kao narod i država nikad ne smijemo zaboraviti.

Zato neka zauvijek živi bratsko prijateljstvo između Kraljevine Saudijske Arabije i Bosne i Hercegovine! Amin!